

Обов'язок матері, батька утримувати дитину, згідно Глави 15 Сімейного кодексу України

*інформація підготовлена помічником судді Пампухою А.Ф.
станом на 10 лютого 2020 року*

Загальні положення

Відповідно до Сімейного кодексу України батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття, тобто 18 років.

Також існує обов'язок батьків сплачувати аліменти на повнолітню дитину до досягнення нею **23 років** за умови, що та потребує матеріальної допомоги або продовжує навчання, а батьки мають можливість надати таку допомогу. (ст. 198 СК України)

Розмір аліментів має бути **необхідним та достатнім** для забезпечення гармонійного розвитку дитини.

Розмір аліментних зобов'язань батьки можуть визначити добровільно. В іншому випадку аліменти можна стягнути через суд.

Порядок звернення до суду

Відповідно до п.4, 5 ч. 1 ст. 161 ЦПК України, передбачено, що судовий наказ може бути виданий, зокрема, якщо:

4) заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

5) заявлено вимогу про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб.

Якщо згоди не досягнуто, аліменти на дитину в Україні стягуються судом. Для цього той з батьків, з ким проживає дитина подає позовну заяву до суду. Позов про стягнення аліментів може подати самі дочка, син, які продовжують навчання.

Разом з заявою надаються:

- 1) копія свідоцтва про шлюб батьків (копія свідоцтва про розірвання шлюбу);
- 2) копія свідоцтва про народження дитини;
- 3) докази про наявність доходів у відповідача;
- 4) документ, що підтверджує спільне проживання позивача разом з дитиною;
- 5) копія паспорта та РНОКПП позивача.

Судовий збір за такий позов платити не потрібно. Всі витрати стягуються з відповідача.

Встановлена судом **сума грошових виплат може бути змінена при необхідності**. Це питання врегульовано нормами Сімейного кодексу та Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів». Змінити розмір аліментів можна лише з **вагомої причини**, зокрема, у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них та в інших випадках, передбачених Сімейним кодексом.

Які обставини враховує суд при визначенні розміру аліментів

При визначенні розміру аліментів суд враховує:

- 1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини та платника аліментів;
- 2) наявність у платника аліментів на інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;
- 3) наявність на праві власності, володіння та/або користування у платника аліментів майна та майнових прав, у тому числі рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, виключних прав на результати інтелектуальної діяльності, корпоративних прав;
- 4) доведені стягувачем витрати платника, у тому числі на придбання нерухомого або рухомого майна, сума яких перевищує десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи, якщо платником аліментів не доведено джерело походження коштів;
- 5) інші обставини, що мають істотне значення.

Як сплачувати аліменти

Аліменти можуть сплачуватися:

1. У частці від доходу матері, батька.

Частка заробітку (доходу) матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом.

Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку (доходу) матері, батька на їх утримання, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину.

2. В твердій грошовій формі.

Суд за заявою одержувача визначає розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

Розмір аліментів, визначений судом або домовленістю між батьками у твердій грошовій сумі, щорічно підлягає індексації відповідно до закону, якщо платник і одержувач аліментів не домовилися про інше. За заявою одержувача аліментів індексація може бути здійснена судом за інший період.

Той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Розмір аліментів не може бути меншим від половини прожиткового мінімуму, визначеного для дітей відповідної вікової категорії.

Законом України «Про Державний бюджет на 2020 рік» встановлено у 2020 році прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2020 року - 2027 гривень, з 1 липня - 2118 гривень, з 1 грудня - 2189 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років: з 1 січня 2020 року - 1779 гривень,

- з 1 липня - 1859 гривень, з 1 грудня - 1921 гривня;

- дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня 2020 року - 2218 гривень,

- з 1 липня - 2318 гривень, з 1 грудня - 2395 гривень;

- працездатних осіб: з 1 січня 2020 року - 2102 гривні, з 1 липня - 2197 гривень, з 1 грудня - 2270 гривень;

- осіб, які втратили працездатність: з 1 січня 2020 року - 1638 гривень, з 1 липня - 1712 гривень, з 1 грудня - 1769 гривень.

Частинами 1, 2 ст. 185 СК України передбачено, що той з батьків, з кого присуджено стягнення аліментів на дитину, а також той з батьків, до кого вимога про стягнення аліментів не була подана, зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою, каліцтвом тощо).

Розмір участі одного з батьків у додаткових витратах на дитину в разі спору визначається за рішенням суду, з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Додаткові витрати на дитину можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно.

Коли батьки не зобов'язані утримувати дитину

Суд може звільнити батьків від обов'язку утримувати дитину, якщо дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби.

Якщо дитина перестала отримувати дохід або її дохід зменшився, заінтересована особа має право звернутися до суду з позовом про стягнення аліментів.

Час, з якого присуджуються аліменти на дитину

Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову, а в разі подання заяви про видачу судового наказу - із дня подання такої заяви.

Чи можна стягнути аліменти за минулий час

Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але **не більш як за десять років**, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання.

Якщо за виконавчим листом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком платника аліментів або у зв'язку з його перебуванням за кордоном, вони мають бути сплачені **за весь минулий час**.

Які наслідки прострочення сплати аліментів

У разі виникнення заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду або за домовленістю між батьками, одержувач аліментів має право на стягнення **неустойки (пені) у розмірі 1 % суми несплачених аліментів за кожен день прострочення** від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення пені, але **не більше 100 % заборгованості**.

Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів.

Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.